

บทที่ 9

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มสัตว์ปีก

มาตรฐาน GAP หรือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) ประเทศไทย เป็นผู้ผลิต ผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญ แต่ที่ผ่านมามีผลผลิตสินค้าเกษตรและอาหารยังไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคเท่าที่ควร เนื่องจากมีสารเคมีตกค้าง มีศัตรูพืช และจุลินทรีย์ปนเปื้อน ทำให้คุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้า ดังนั้นควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ตามระบบการจัดการคุณภาพ หลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ซึ่งเป็นระบบที่ป้องกันหรือลดความเสี่ยงของอันตรายที่เกิดขึ้นในสินค้าเกษตรและอาหาร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน การผลิตตามมาตรฐาน GAP ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มปศุสัตว์

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มปศุสัตว์ เป็นมาตรฐานรับรองคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารตามกระบวนการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยการกำกับดูแลให้มีความปลอดภัยตลอดห่วงโซ่อาหาร เริ่มตั้งแต่ระดับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ อาหารสัตว์ โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ จนถึงโรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์ เพื่อยกระดับการจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ให้ได้มาตรฐาน คุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อประโยชน์ในทางการค้า

1. องค์ประกอบของฟาร์ม

1.1 ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

- สถานที่ตั้งควรอยู่ห่างไกลจาก

1) แหล่งชุมชนเมือง

2) ผู้เลี้ยงสัตว์รายอื่น

- 3) แหล่งน้ำสาธารณะ
- 4) แหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ
- 5) โรงฆ่าสัตว์และตลาดนัดค้าสัตว์

- น้ำไม่ท่วมขัง มีการคมนาคมสะดวก

1.2 ลักษณะของฟาร์ม

- มีเนื้อที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม
- มีการจัดวางผังฟาร์มที่ดี มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ โรงเก็บอาหาร พื้นที่ทำลายซากสัตว์ พื้นที่บำบัดน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล พื้นที่สำหรับอาคารสำนักงานและบ้านพัก แยกเป็นสัดส่วน
- มีรั้วล้อมรอบฟาร์ม
- มีจำนวนโรงเรือนและขนาดที่เพียงพอกับจำนวนสัตว์
- มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอ

1.3 ลักษณะของโรงเรือน

- โรงเรือนต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง มีหลังคา กันแดด กันฝน กันลมแรงได้
- ภายในโรงเรือนมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และมีอุณหภูมิที่เหมาะสม
- ภายในโรงเรือนต้องมีแสงสว่างเพียงพอ
- ภายในโรงเรือนจะต้องมีความชื้นของก๊าซ ผุ่น อยู่ในสภาพที่เหมาะสม
- พื้นโรงเรือนทำด้วยวัสดุที่เหมาะสม แห้ง สะอาด เพื่อป้องกันการลื่นของสัตว์
- โรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้ภายในโรงเรือนต้องปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อตัวสัตว์และผู้เลี้ยง
- มีอ่างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า - ออกโรงเรือน
- โรงเรือนจะต้องมีทางระบายน้ำที่สะดวก

2. การจัดการฟาร์ม

2.1 การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์

- มีโรงเรือนพอเพียงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน
- สถานที่เก็บอาหารแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่อับชื้น มีการจัดการไม่ให้สัตว์พาหะนำโรคเข้าไปได้

- มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นส่วน สะดวกในการปฏิบัติงาน มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอ

- อุปกรณ์ให้น้ำและอาหารต้องแห้ง สะอาด และมีจำนวนเพียงพอ

- มีการจัดการโรงเรือน และบริเวณโดยรอบให้สะอาด ไม่ให้เป็นแหล่งสะสม หรือเพาะเชื้อโรค แผลง และสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค

- โรงเรือนมีการซ่อมบำรุงให้ใช้ประโยชน์ได้ดีมีความปลอดภัยต่อสัตว์และผู้ปฏิบัติงาน

2.2 การจัดการฝูง

- คัดเลือกและจัดฝูงสัตว์ตามขนาด อายุ และเพศ

- มีการคัดเลือกจัดหาพันธุ์สัตว์เพื่อทดแทน

- คัดสัตว์ที่มีลักษณะไม่ดีพิการ หรือไม่สมบูรณ์ออกจากฝูง

2.3 การจัดการอาหารสัตว์

- อาหารหยาบและอาหารข้น ต้องมีคุณภาพดี มีคุณค่าทางอาหาร และเพียงพอกับความต้องการ

- อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากแหล่งที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

- ในกรณีผสมอาหารเอง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น รำละเอียด ปลาช่อน กากถั่วเหลือง หรือส่วนเติมในอาหาร

ต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ตรวจสอบคุณภาพอาหารที่ใช้อย่างสม่ำเสมอ

- ถู กระจกที่ใส่อาหารต้องแห้งและสะอาด

- เก็บอาหารสัตว์ไว้ในโรงเรือนที่สะอาด มีการระบายอากาศได้ดี ปราศจาก นก หนู แมลง และสัตว์

อื่นๆ ที่อาจทำให้อาหารเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพ

- รถขนส่งอาหาร และบริเวณที่ขนส่งอาหารจะต้องแห้งและสะอาด

2.4 การบันทึกข้อมูล

- การทำบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติหมายเลขประจำตัวสัตว์

- ในกรณีฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ให้บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโต

- บันทึกข้อมูลการใช้อาหาร เช่น การรับจ่ายอาหาร การให้อาหาร การซื้ออาหารสัตว์

- บันทึกข้อมูลการรักษาโรค และดูแลสุขภาพ เช่น การรับจ่ายการใช้เวชภัณฑ์และสารเคมี การใช้

วัคซีน การถ่ายพยาธิ การรักษาโรค การดูแลสุขภาพ

- บันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์ม เป็นการทำบัญชีตัวสัตว์ภายในฟาร์ม

2.5 คู่มือการจัดการฟาร์ม

- คู่มือแสดงรายละเอียด การจัดการฟาร์ม แนวทางปฏิบัติการเลี้ยง การจัดการอาหาร การดูแลสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค

2.6 การจัดการบุคลากร

- บุคลากรภายในฟาร์มจะต้องมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดการฟาร์ม การปฏิบัติการเลี้ยง การจัดการอาหาร การสุขาภิบาลฟาร์ม
- มีสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ทำหน้าที่ในการดูแลด้านการป้องกันโรค รักษาโรค และการใช้ยา
- มีจำนวนแรงงานเพียงพอ
- บุคลากรภายในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อป้องกันโรคที่สามารถติดต่อจากคนสู่สัตว์ เช่น วัณโรค
- มีการพัฒนาบุคลากร โดยการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการปฏิบัติงานฟาร์มอย่างต่อเนื่อง

2.7 การควบคุมสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค

- ต้องมีระบบป้องกันและกำจัดสัตว์พาหะนำโรค เช่น สุนัข แมว นก หนู แมลงสาบ และแมลงวันอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

3.1 การป้องกันและควบคุมโรค

- มีระบบป้องกันเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์ม โดยเฉพาะยานพาหนะและบุคคล
- มีการจัดการสุขลักษณะที่ดีภายในฟาร์ม เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค โดยฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรค สารป้องกันกำจัดแมลง ทำความสะอาดโรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบตามระยะเวลาที่เหมาะสม
- สร้างภูมิคุ้มกันโรคตามโปรแกรมที่กำหนด รวมทั้งการกำจัดพยาธิ
- การจัดการสัตว์ป่วย มีการแยกสัตว์ป่วยเพื่อรักษา
- ไม่ใช้สารต้องห้ามหรือสารเร่งการเจริญเติบโต
- กรณีเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และที่

แก้ไขเพิ่มเติม

- ตรวจโรคที่อาจติดต่อกับสัตว์สุคน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.2 การป้องกันและรักษาโรค

- อยู่ในความดูแลของสัตวแพทย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย
- การใช้ยา ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 7001-2540 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์

- ผู้เลี้ยงต้องตรวจสอบสัตว์อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าสัตว์มีสุขภาพดี
- ภายในโรงเรือนต้องสะอาดถูกสุขอนามัย
- จัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนสัตว์
- ดูแลสัตว์ให้ได้รับอาหารอย่างทั่วถึง
- สัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ควรได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่

สมควรรักษา ให้ทำลายทันทีเพื่อไม่ให้ทุกข์ทรมาน 5. การจัดการระบบน้ำ

- มีการจัดการระบบน้ำที่ดี
- น้ำที่ใช้ภายในฟาร์มต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ ไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์
- น้ำมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำใช้

6. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

- การจัดการของเสีย สิ่งปฏิกูล มูลสัตว์ น้ำทิ้ง และขยะต่างๆ ต้องผ่านการจัดการที่เหมาะสมไม่

ก่อให้เกิดกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ หรือก่อความ รำคาญต่อผู้อยู่อาศัยข้างเคียง และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ตั้งแต่ องค์ประกอบฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการฟาร์ม การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการสิ่งแวดล้อม การบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ไก่เนื้อที่มีสุขภาพดีและเหมาะสม ในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภค

ความหมาย

ไก่เนื้อ (broiler) หมายถึง สัตว์ปีกที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gallus gallus* ซึ่งเลี้ยงตามระยะเวลาของสายพันธุ์ เพื่อการผลิตเนื้อไก่สำหรับการบริโภค

ฟาร์มไก่เนื้อ (broiler farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้าซึ่งครอบคลุมถึง พื้นที่เลี้ยงไก่ สถานที่เก็บและเตรียมอาหารสัตว์ บริเวณสำหรับทำลายซาก จุลรบบรวมขยะ อาคารต่างๆ สำ นักงานและบ้านพักอาศัย

โรงเรือน หมายถึง บริเวณที่ใช้เลี้ยงไก่เนื้อ ซึ่งมีทั้งชนิดที่ควบคุมและไม่ควบคุมสภาพแวดล้อมตัวไก่

ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ ให้เป็นไปตามตารางที่ 9.1 ดังนี้
ตารางที่ 9.1 รายการข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

รายการ	ข้อกำหนด
1. องค์ประกอบฟาร์ม	
1.1 สถานที่ตั้ง	1.1.1 ได้รับการยินยอมจากหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น 1.1.2 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงจากการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ
1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม	1.2.1 มีพื้นที่ขนาดเพียงพอและเหมาะสมกับการเลี้ยงสัตว์ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม 1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่เอื้อต่อการปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะ และแยกพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นสัดส่วน เช่น พื้นที่สำหรับบริเวณเลี้ยงสัตว์ เก็บอาหารสัตว์ ทำลายซากสัตว์ ที่พักอาศัย
1.3 โรงเรือน	1.3.1 ต้องแข็งแรง ถูกสุขลักษณะ ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด และมีการระบายอากาศที่ดี 1.3.2 มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงไก่เนื้อโดยคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์
2. การจัดการฟาร์ม	
2.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม	2.1.1 ให้มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง อาหารและน้ำสำหรับไก่เนื้อ การจัดการด้านสุขภาพไก่เนื้อ และการจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก

2.2 การจัดการอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยงไก่	2.2.1 อาหารไก่เนื้อต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์
	2.2.2 ในกรณีที่ผสมอาหารไก่เนื้อเอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์
	2.2.3 ตรวจสอบคุณภาพอาหารไก่เนื้อทางกายภาพในเบื้องต้น และเก็บตัวอย่างเพื่อไว้ใช้วิเคราะห์กรณีมีปัญหา
	2.2.4 มีสถานที่เก็บอาหารไก่เนื้อโดยแยกต่างหาก และเก็บอาหารในสภาพที่ป้องกันการปนเปื้อนและเสื่อมสภาพ
	2.2.5 ไก่เนื้อทุกตัวเข้ากินอาหารและน้ำได้ และได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ
	2.2.6 น้ำที่ใช้เลี้ยงไก่เนื้อต้องสะอาดและมีผลตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ
2.3 การจัดการน้ำใช้ในฟาร์ม	2.3.1 แหล่งน้ำใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย
	2.3.2 น้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องสะอาดและเหมาะสมในการใช้งาน
2.4 การจัดการโรงเรือน และอุปกรณ์	2.4.1 โรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบต้องสะอาด และบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีและถูกสุขลักษณะ
	2.4.2 ให้อากาศสะอาด ฆ่าเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์ หลังจากย้ายไก่เนื้อรุ่นเก่าออก และปิดพักโรงเรือนในระยะเวลาที่เพียงพอต่อการตัดวงจรเชื้อโรคไม่ให้สะสมในโรงเรือน เว้นแต่กรมปศุสัตว์กำหนดเป็นอย่างอื่นในแต่ละพื้นที่
3. บุคลากร	
3.1 จำนวนและประเภทของบุคลากร	3.1.1 มีบุคลากรพอเหมาะกับจำนวนไก่เนื้อที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
	3.1.2 มีสัตวบาลหรือบุคลากรที่ได้รับการอบรมหลักสูตรด้านสัตวบาล เป็นผู้ควบคุมดูแลการเลี้ยงไก่เนื้อ
	3.1.3 มีสัตวแพทย์ที่มีใบรับรองเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก กำกับดูแลด้านสุขภาพไก่เนื้อ
	3.1.4 มีการจัดการแรงงานที่ดีดังนี้
	(1) มีหนังสือสัญญาการจ้างงาน
	(2) จ้างลูกจ้างที่มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์ หรือปฏิบัติตามกฎหมาย

	คุ้มครองแรงงาน
	(3) กรณีเป็นแรงงานต่างด้าวต้องมีหนังสือเดินทางที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีใบอนุญาตทำงาน
	(4) จัดสวัสดิการแก่ผู้ใช้แรงงานอย่างเหมาะสมและพอเพียง
	(5) จัดหาอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน
	(6) ปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงาน
3.2 การฝึกอบรม	3.2.1 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงไก่เนื้อต้องมีความรู้และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อให้จัดการฟาร์มได้
3.3 สุขลักษณะส่วนบุคคล	3.3.1 บุคลากรต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนและแพร่เชื้อ
4. สุขภาพสัตว์	
4.1 การป้องกันและควบคุมโรค	4.1.1 ระบุแหล่งที่มาของไก่เนื้อ
	4.1.2 ต้องมีมาตรการป้องกัน ควบคุม และกำจัดเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์มจากบุคคล ยานพาหนะและอุปกรณ์ รวมทั้งสัตว์พาหนะนำเชื้อ
	4.1.3 มีแผนเฝ้าระวังและป้องกันโรคโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
	4.1.4 ตรวจสอบติดตามสุขภาพไก่เนื้อประจำวัน และมีการจัดการซากไก่ที่เหมาะสม
	4.1.5 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์
4.2 การบำบัดและรักษาโรค	4.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ต้องอยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์
5. สวัสดิภาพสัตว์	5.1 ดูแลไก่เนื้อให้มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์
6. สิ่งแวดล้อม	6.1 กำจัดขยะ ของเสีย เช่น มูลไก่ ซากไก่ โดยวิธีที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ เป็นแหล่งของกลิ่นและเชื้อโรค
	6.2 ป้องกันการฟุ้งกระจายของวัสดุรองพื้นหลังการย้ายไก่เนื้อออกจากฟาร์ม
	6.3 ต้องมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยออกจากฟาร์ม

7. การบันทึกข้อมูล	7.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลต่อสุขภาพและการควบคุมโรค
	7.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่

กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่ที่เลี้ยงไก่ไข่เพื่อการค้า จำนวนตั้งแต่ 1,000 ตัวขึ้นไป ตั้งแต่ องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการบุคลากร การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการไก่อุ่น ไก่อระยะไข่ และไข่ไก่ การจัดการสิ่งแวดล้อม การบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ไข่ไก่ที่ปลอดภัย มีคุณภาพ เหมาะสมในการนำไปบริโภคเป็นอาหาร

มาตรฐานฉบับนี้ไม่ครอบคลุมฟาร์มไก่ไข่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการเลี้ยงระบบอื่น ที่รับรองโดยกรมปศุสัตว์ เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์ (มกษ. 9000 เล่ม 2) ฟาร์มไก่ไข่ แบบเลี้ยงปล่อยอิสระ

ความหมาย

ไก่ไข่ (layer) หมายถึง ไก่ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gallus gallus* ซึ่งเป็นไก่สายพันธุ์ที่ให้ไข่สม่ำเสมอ เพื่อการบริโภค ครอบคลุมทั้งไก่อุ่นและไก่อระยะไข่

ไก่อุ่น (pullet) หมายถึง ไก่ไข่ในช่วงอายุก่อนให้ไข่

ไก่อระยะไข่ (laying hen) หมายถึง ไก่ไข่ที่อยู่ในช่วงอายุที่เหมาะสมในการผลิตไข่จนถึงระยะปลดระวาง ทั้งนี้ขึ้นกับสายพันธุ์

ฟาร์มไก่ไข่ (layer farm) หมายถึง สถานประกอบการที่เลี้ยงไก่ไข่เพื่อการค้า จำนวนตั้งแต่ 1,000 ตัว ขึ้นไป

โรงเรือน หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่ซึ่งมีทั้งชนิดที่ควบคุม และไม่ควบคุมสภาพแวดล้อม

ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่ ให้เป็นไปตามตารางที่ 9.2 ดังนี้

ตารางที่ 9.2 รายการข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่

รายการ	ข้อกำหนด
1. องค์ประกอบฟาร์ม	
1.1 สถานที่ตั้ง	1.1.1 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงจากการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ หรือมาตรการป้องกันที่เหมาะสม
1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม	1.2.1 ฟาร์มมีขนาดพื้นที่เหมาะสมไม่หนาแน่นจนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม
	1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่เอื้อต่อการปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะและสุขอนามัยสัตว์ และแยกพื้นที่ปฏิบัติงานเป็นส่วน
	1.2.3 มีบริเวณหรือสถานที่เก็บรวบรวมไข่ไก่ก่อนเคลื่อนย้ายออกนอกฟาร์ม
1.3 โรงเรือน	1.3.1 มีการวางผังที่แสดงตำแหน่งอุปกรณ์ซึ่งเอื้อต่อการเลี้ยงไก่ไข่
	1.3.2 มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงไก่ไข่โดยคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์
	1.3.3 มีความแข็งแรง ถูกสุขลักษณะ ระบายอากาศได้ดี ง่ายต่อการบำรุงรักษา ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ รวมทั้งมีลักษณะที่เหมาะสมต่อการวางไข่และการเก็บไข่
2. การจัดการฟาร์ม	
2.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม	2.1.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงให้เห็นรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง การจัดการอาหารและน้ำ การจัดการด้านสุขภาพ และการจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก
2.2 การจัดการอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยงไก่	2.2.1 อาหารไก่ไข่สำเร็จรูปและหัวอาหารสัตว์ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์
	2.2.2 ในกรณีที่ผสมอาหารไก่ไข่เอง หรือนำอาหารจากข้อ 2.2.1 มาผสม ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์
	2.2.3 ตรวจสอบคุณภาพอาหารไก่ไข่ทางกายภาพในเบื้องต้น และเก็บตัวอย่างไว้เพื่อใช้วิเคราะห์กรณีมีปัญหา
	2.2.4 มีสถานที่เก็บอาหารไก่ไข่โดยแยกต่างหาก และเก็บอาหารในสภาพที่ป้องกันการเสื่อมสภาพและปนเปื้อน
	2.2.5 มีการจัดการให้ไก่ไข่ทุกตัวได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ
	2.2.6 น้ำที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่ต้องสะอาดและมีผลตรวจวิเคราะห์คุณภาพ

2.3 การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์	2.3.1 โรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบโรงเรือนต้องสะอาด และบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีและถูกสุขลักษณะ
	2.3.2 ให้ทำความสะอาด ซ้ำเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์หลังจากย้ายไก่ไข่ออก เก้าออก และปิดพักโรงเรือนในระยะเวลาที่เพียงพอต่อการตัดวงจรเชื้อโรคไม่ให้สะสมในโรงเรือน เว้นแต่กรมปศุสัตว์กำหนดเป็นอย่างอื่นในแต่ละพื้นที่
	2.3.3 ภาชนะเก็บไข่ เช่น ถาดไข่ เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ
	2.3.4 ให้ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อภาชนะเก็บไข่ก่อนนำเข้าไปในบริเวณพื้นที่เลี้ยงไก่ไข่และก่อนการนำไปใช้งานทุกครั้ง
3. บุคลากร	3.1 มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน
	3.2 มีบุคลากรผู้เลี้ยงไก่ไข่ สัตวบาล หรือบุคลากรที่ได้รับการอบรมหลักสูตรด้านสัตวบาลเป็นผู้ควบคุมดูแลการเลี้ยงไก่ไข่ และสัตวแพทย์ที่มีใบรับรองเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกจำนวนพอเหมาะกับจำนวนไก่ไข่ที่เลี้ยง
	3.3 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงไก่ไข่ต้องมีความรู้ โดยได้รับการฝึกอบรมหรือการฝึกอบรมในขณะที่ปฏิบัติงานในการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อให้จัดการฟาร์มได้
	3.4 มีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนและแพร่เชื้อ
4. สุขภาพสัตว์	
4.1 การป้องกันและควบคุมโรค	4.1.1 มีหลักฐานหรือเอกสารระบุแหล่งที่มาของไก่ไข่
	4.1.2 มีมาตรการป้องกัน ควบคุม และกำจัดเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์มจากบุคคล ยานพาหนะ วัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งสัตว์พาหน่นำเชื้อ
	4.1.3 มีแผนเฝ้าระวังและป้องกันโรคโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
	4.1.4 ตรวจติดตามสุขภาพไก่ไข่ประจำวัน และมีการจัดการซากสัตว์ที่เหมาะสม
	4.1.5 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์
4.2 การบำบัดรักษาโรค	4.2.1 การบำบัดรักษาโรคสัตว์ต้องอยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5. สวัสดิภาพสัตว์	5.1 ดูแลไก่ไข่ให้มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์
6. การจัดการไก่อุ่น ไก่อระยะไข่ และไข่ไก่	
6.1 ไก่อุ่นและไก่อระยะไข่	6.1.1 สุ่มตรวจสอบสุขภาพ ขนาด และน้ำหนักไก่
	6.1.2 คัดแยกไก่ไข่ที่มีลักษณะผิดปกติ ไม่สมบูรณ์ มีขนาดและน้ำหนักไม่ใกล้เคียงกับรุ่น หรือไม่เหมาะสมต่อการให้ผลผลิตออก
6.2 ไข่ไก่	6.2.1 เก็บไข่และคัดแยกไข่ที่ผิดปกติมีรอยร้าวหรือแตกออก และคัดแยกไข่ที่สกปรกมีมูลไก่ติด เพื่อแยกทำความสะอาด
	6.2.2 เก็บรักษาไข่ไก่ไว้ในที่ร่มมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกหรือที่มีการควบคุมอุณหภูมิ
	6.2.3 การขนส่งไข่ ใช้พาหนะที่สะอาด ระบายอากาศได้ดี หรือควบคุมอุณหภูมิได้
7. สิ่งแวดล้อม	7.1 กำจัดขยะ น้ำเสีย ของเสีย โดยวิธีที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ปนเปื้อนแหล่งของกินและเชื้อโรค
	7.2 ป้องกันการฟุ้งกระจายของวัสดุรองพื้นหลังการย้ายไก่ไข่ออกจากฟาร์ม
8. การบันทึกข้อมูล	8.1 ให้บันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญที่มีผลต่อสุขภาพ การควบคุมโรคและผลิตผล
	8.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเปิด

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเปิดเนื้อ

แนวปฏิบัตินี้จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายสาระสำคัญของข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเปิดเนื้อ (มกษ. 6900) เพื่อใช้เป็นเอกสารสำหรับผู้ที่น่ามาตรฐานดังกล่าวไปใช้ทำความเข้าใจ ทั้งนี้เนื้อหาในกรอบเป็นข้อกำหนดตามมาตรฐาน โดยมีคำอธิบายดังตารางที่ 9.3

ตารางที่ 9.3 รายการกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเป็ดเนื้อ

รายการ	ข้อกำหนด
1. องค์ประกอบฟาร์ม	
1.1 สถานที่ตั้ง	1.1.1 ต้องได้รับการยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่น 1.1.2 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงเป็ดเนื้อ ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน คมนาคมสะดวก และมีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอต่อการเลี้ยงสัตว์
	1.1.3 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ
1.2 ฟังและลักษณะฟาร์ม	1.2.1 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และสิ่งแวดล้อม มีรั้วรอบพื้นที่การเลี้ยง 1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ เช่น บริเวณเลี้ยงสัตว์ เก็บอาหารสัตว์ เก็บอุปกรณ์ทำลายซากสัตว์ รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล และที่พักอาศัย
1.3 โรงเรือน	1.3.1 สร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวร ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มี การระบายอากาศที่ดีและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและเป็ดเนื้อ 1.3.2 มีพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงเป็ดเนื้อให้ถูกสุขลักษณะ และเปิดสามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติได้ 1.3.3 สภาพแวดล้อมในโรงเรือนเหมาะสมต่อการเลี้ยงเป็ดเนื้อ 1.3.4 สามารถป้องกันนกไม่ให้เข้าสู่บริเวณโรงเรือนได้ 1.3.5 ในกรณีที่ใช้วัสดุรองพื้นที่ภายในโรงเรือน วัสดุที่ใช้ต้องใหม่ สะอาดแห้ง และมีการฆ่าเชื้อก่อนนำมาใช้
2. อาหารสำหรับเป็ดเนื้อ	2.1 มีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ 2.2 ในกรณีที่ผสมอาหารเองในฟาร์ม ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วย การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ 2.3 ตรวจสอบคุณภาพอาหารเป็ดเนื้อทางกายภาพในเบื้องต้น และเก็บตัวอย่างอาหารเพื่อใช้วิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ หากเกิดกรณีมีปัญหา

	หรือข้อสงสัย
	2.4 ใช้ภาชนะให้อาหารที่สะอาดและเหมาะสมกับจำนวนและอายุของเป็ดเนื้อ และจัดวางในตำแหน่งที่เป็ดเนื้อทุกตัวเข้าถึงอาหารสัตว์ได้
	2.5 การผสมสารเคมีหรือยาในอาหารเพื่อรักษาโรค ต้องอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม รวมถึงมีสถานที่เก็บอาหารสัตว์ผสมยาแยกออกจากการเก็บอาหารทั่วไปและมีป้ายบ่งชี้
	2.6 มีสถานที่เก็บอาหารเป็ดเนื้อที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้
3. น้ำสำหรับเป็ดเนื้อ	3.1 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย
	3.2 น้ำที่ใช้เลี้ยงเป็ดเนื้อและใช้ในฟาร์มต้องเป็นน้ำที่สะอาด เหมาะสม และเพียงพอตามวัตถุประสงค์ของการใช้
4. การจัดการฟาร์ม	
4.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม	4.1.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง อาหารและน้ำสำหรับเป็ดเนื้อ การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพเป็ดเนื้อ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก การจัดการสิ่งแวดล้อม และระบบการบันทึกข้อมูล
4.2 บุคลากร	4.2.1 มีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนเป็ดเนื้อที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
	4.2.2 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงเป็ดเนื้อต้องมีความรู้และผ่านการฝึกอบรมเพื่อให้เลี้ยงเป็ดได้อย่างถูกต้อง
	4.2.3 มีผู้ควบคุมดูแลการเลี้ยงเป็ดเนื้อที่เป็นสัตวบาล หรือบุคลากรที่มีประสบการณ์และได้รับการอบรมหลักสูตรด้านสัตวบาล/สัตวศาสตร์
	4.2.4 มีสัตวแพทย์ที่มีใบรับรองเป็นผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีกกำกับดูแลด้านสุขภาพเป็ดเนื้อ
	4.2.5 บุคลากรต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีและต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา	4.3.1 โรงเรือน และอุปกรณ์ต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อเป็ดเนื้อและ

	ผู้ปฏิบัติงาน
	4.3.2 ทำความสะอาด ข่าเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์หลังจากย้ายเปิดเนื้อรุ่นเก่าออก และก่อนนำเปิดเนื้อรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง
	4.3.3 หลังจากย้ายเปิดเนื้อรุ่นเก่าออก ให้ปิดพักโรงเรือนก่อนนำเปิดเนื้อรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง หรือปฏิบัติตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด
5. สุขภาพสัตว์	
5.1 การป้องกันและควบคุมโรค	5.1.1 การจัดการสุขภาพสัตว์ การใช้ยา และโปรแกรมวัคซีน อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
	5.1.2 มีการป้องกันและฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้า - ออกจากฟาร์ม รวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้า - ออกจากฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้
	5.1.3 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์
5.2 การบำบัดโรคสัตว์	5.2.1 การจัดการซากเปิดเนื้อให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มด้วยวิธีเหมาะสม
	5.2.2 อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์
	5.2.3 ห้ามใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตและสารต้องห้ามตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศกำหนด
6. สวัสดิภาพสัตว์	6.1 ดูแลเปิดเนื้อให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย หากเปิดเนื้อ ป่วย บาดเจ็บ พิการ หรือคัดทิ้ง ควรได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความทุกข์ทรมาน
7. สิ่งแวดล้อม	7.1 ขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลเปิด เนื้อให้นำไปกำจัดหรือจัดการด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ
	7.2 มีการป้องกันการรั่วไหลของน้ำเสีย กรณีปล่อยน้ำที่ใช้ในฟาร์มออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะให้บำบัดน้ำเสียอย่างถูกต้องจากฟาร์มก่อน
8. การบันทึกข้อมูล	
8.1 มีการบันทึกข้อมูลผลการ	8.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากร เช่น การจัดแบ่งโครงสร้าง

ปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ผลผลิต และการควบคุมโรค	การดำเนินงาน จำนวนบุคลากร การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ข้อมูลด้านสุขภาพ ประวัติ และการฝึกอบรมของบุคลากรในฟาร์ม
	8.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต เช่น ข้อมูลฝูงสัตว์ อาหาร การจัดการฟาร์ม
	8.1.3 ข้อมูลการควบคุมป้องกันและบำบัดโรค เช่น ข้อมูลการใช้ยา วัคซีน สารเคมี และไบโสังยาสัตว์
8.2 ให้เก็บรักษาบันทึกเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี	

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเป็ดไข่

กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเป็ดไข่ ตั้งแต่สภาพทั่วไปของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านอาหารสัตว์ การจัดการบุคลากร การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก การจัดการทรัพยากรน้ำ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

ความหมาย

ฟาร์มเป็ดไข่ (layer duck farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงเป็ดไข่เพื่อการผลิตไข่เป็ดในทางการค้า

เป็ดไข่ (layer duck) หมายถึง สัตว์ปีกที่จัดอยู่ในตระกูล *Anas platyrhynchos* สำหรับเพศเมียเลี้ยงไว้เพื่อผลิตไข่

ไข่เป็ด (duck egg) หมายถึง ไข่ที่ได้จากเป็ดไข่ เปลือกมีสีตามลักษณะสายพันธุ์ สามารถนำมาใช้เป็นอาหารได้

ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเป็ดไข่ ให้เป็นไปตามตารางที่ 9.4 ดังนี้
 ตารางที่ 9.4 รายการข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเป็ดไข่

รายการ	ข้อกำหนด
1. สภาพทั่วไปของฟาร์ม	
1.1 ทำเลที่ตั้งฟาร์ม	ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงสัตว์ อากาศถ่ายเทได้ดี อยู่ห่างจากแหล่งปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ แหล่งน้ำสาธารณะ ตลาดนัดค้าสัตว์ โรงฆ่าสัตว์
1.2 ลักษณะฟาร์ม	1.2.1 มีการวางผังฟาร์มที่ดี โดยการจัดพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน สะดวกในการปฏิบัติงาน
	1.2.2 อาคารสำนักงาน บ้านพักอาศัยต้องแยกเป็นสัดส่วน ห่างจากโรงเรือนเลี้ยงเป็ดไข่พอสมควร
	1.2.3 มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอ และเหมาะสมสำหรับใช้ประโยชน์ภายในฟาร์มได้ตลอดเวลา
	1.2.4 มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และควรมีทางเข้า – ออก ทางเดียว มีระบบป้องกันเชื้อโรคเข้าฟาร์ม ส่วนถนนภายในฟาร์มต้องใช้วัสดุคงทน สะดวกในการปฏิบัติงานภายในฟาร์ม
1.3 ลักษณะโรงเรือน	1.3.1 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนเป็ดที่เลี้ยง ถูกสุขลักษณะ และเป็ดไข่อยู่สบาย มีวัสดุรองพื้นที่สะอาดและแห้งสำหรับเป็ดวางไข่
	1.3.2 โรงเรือนเลี้ยงเป็ดไข่มีระยะห่างกันเพียงพอที่จะไม่เกิดการปนเปื้อนข้าม และบริเวณหน้าโรงเรือนต้องมีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าบุคคลเวลา เข้า – ออก จากโรงเรือน
	1.3.3 มีระบบป้องกันสัตว์ปีกอื่นหรือพาหะนำโรคเข้ามาในบริเวณโรงเรือน เช่น การใช้ตาข่าย
2. การจัดการฟาร์ม	
2.1 การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์เลี้ยงเป็ดไข่	2.1.1 จัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ให้ถูกสุขลักษณะ มีวิธีการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อภายในโรงเรือนและอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ
	2.1.2 จัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนเป็ด
	2.1.3 ต้องดูแลซ่อมแซมโรงเรือนและอุปกรณ์ให้มีความปลอดภัยต่อเป็ดและผู้ปฏิบัติงาน
	2.1.4 มีการพักโรงเรือนและอุปกรณ์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำเป็ดรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง

2.2 การจัดการรอบโรงเรือน	จัดการบริเวณโดยรอบโรงเรือนให้สะอาด ไม่เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค
2.3 การจัดการเปิดไข่แต่ละรุ่น	2.3.1 คัดเลือกเปิดที่มีลักษณะแข็งแรงสมบูรณ์ให้อยู่ในฝูงเดียวกัน
	2.3.2 จัดเตรียมความพร้อมของโรงเรือนก่อนนำเปิดรุ่นใหม่เข้าเลี้ยง
2.4 การบันทึกข้อมูล	2.4.1 มีระบบการบันทึกข้อมูลการบริหารฟาร์ม ซึ่งประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> 1) การบริหารบุคลากรและแรงงาน บันทึกประวัติบุคคล 2) การบริหารงานฟาร์ม ได้แก่ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวสัตว์ การจัดการฟาร์ม การใช้อาหารสัตว์ การใช้ยาและวัคซีน ข้อมูลสุขภาพสัตว์ การใช้ยาและสารเคมีในฟาร์ม การทำบัญชีฟาร์ม
	2.4.2 เก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบอย่างน้อย 2 ปี หลังจากวันปลดเปิด
2.5 คู่มือการจัดการฟาร์ม	มีคู่มือแสดงรายละเอียดที่มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยง การจัดการอาหาร การดูแลสุขภาพสัตว์ การป้องกันและรักษาโรค ฯลฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง
3. การจัดการด้านอาหารสัตว์	
3.1 คุณภาพ	3.1.1 แหล่งที่มา <ul style="list-style-type: none"> 1) อาหารสัตว์สำเร็จรูปต้องซื้อจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้จำหน่าย ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ 2) อาหารสัตว์ผสมใช้เอง วัตถุดิบต้องมีคุณภาพเป็นไปตามที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ 3.1.2 ภาชนะบรรจุ ต้องแห้ง สะอาด กันความชื้นได้ 3.1.3 การขนส่ง ส่วนที่บรรจุต้องแห้ง สะอาด ไม่ทำให้อาหารสัตว์เสียหาย
3.2 การเก็บรักษา	3.2.1 จัดให้มีสถานที่เฉพาะสำหรับเก็บอาหารสัตว์ที่สามารถรักษาคุณภาพของอาหารสัตว์ไม่ให้เปลี่ยนแปลง
	3.2.2 ต้องมีวัสดุรองด้านล่างอาหารสัตว์ที่บรรจุสูง เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
3.3 การให้อาหารสัตว์	อาหารสำเร็จรูปหรืออาหารผสมใช้เองต้องให้อาหารตามรุ่นของเปิดที่เลี้ยง โดยควบคุมให้มีการปนเปื้อนน้อยที่สุดในระหว่างการให้อาหารสัตว์
4. การจัดการบุคลากร	
	4.1 มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรม หลักสูตรผู้ประกอบการฟาร์มเปิดไข่

	ทำหน้าที่ควบคุมการจัดการฟาร์ม
	4.2 มีจำนวนบุคลากรพอเพียงกับจำนวนเปิดที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน
	4.3 บุคลากรควรได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
	4.4 ให้สัตวแพทย์ผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งจากสัตวแพทย์สภา และได้รับใบอนุญาตสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ เป็นผู้ควบคุมฟาร์มเปิดไข่
5. การจัดการสุขภาพสัตว์	
5.1 การป้องกันและควบคุมโรค	5.1.1 มีระบบการป้องกันและทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าฟาร์ม
	5.1.2 มีการควบคุมสุขลักษณะภายในฟาร์มเพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค
	5.1.3 จัดโปรแกรมสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้เปิด
	5.1.4 มีแผนการจัดการควบคุมโรค และแผนการกำจัดโรคในฟาร์มที่สอดคล้องกับแผนจากหน่วยราชการที่รับผิดชอบกรณีเปิดป่วยหรือตาย
	5.1.5 เมื่อเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542
5.2 การบำบัดโรค	ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และตามข้อกำหนดมาตรฐานการควบคุมการใช้ยาสัตว์
5.3 การควบคุมสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค	มีระบบป้องกันและกำจัดสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
6. การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ปีก	6.1 ตรวจสอบฝูงเปิดเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ
	6.2 ดูแลสุขภาพเปิดให้สมบูรณ์ มีการเจริญเติบโตตามสายพันธุ์ และมีพฤติกรรมตามธรรมชาติ
7. การจัดการทรัพยากรน้ำ	7.1 มีการจัดการและดูแลแหล่งน้ำภายในบริเวณฟาร์มอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม ความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค
	7.2 น้ำใช้ภายในฟาร์มต้องมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำที่ใช้

	บริโภคน้ำได้ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการตรวจคุณภาพน้ำอย่างน้อยปีละครั้ง
8. การจัดการสิ่งแวดล้อม	8.1 มีการกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูล มูลเป็ด และซากเป็ดอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
	8.2 จะต้องมีการบำบัดน้ำก่อนที่จะปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
9. การจัดการผลผลิต	9.1 รวบรวมผลผลิตที่ได้จากฟาร์มเป็ดไข่ ได้แก่ ไข่เป็ดไว้ในภาชนะที่สะอาด สามารถป้องกันความเสียหายกับผลผลิต
	9.2 เก็บผลผลิตไว้ในสถานที่ที่ถูกสุขลักษณะ แยกออกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้สะดวก สามารถป้องกันพาหะนำโรคเข้ามาในบริเวณจัดเก็บ
	9.3 ไข่เป็ดควรมีคุณภาพเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานไข่เป็ด มกอช. 6703 - 2548

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มนกกระทา

กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มนกกระทา ตั้งแต่สภาพทั่วไปของฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การจัดการบุคลากร การดูแลสุขภาพและสุขอนามัยสัตว์ การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ การจัดการระบบน้ำ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นกกระทามีสุขภาพดี

ความหมาย

นกกระทา (quail) หมายถึง สัตว์ปีกที่จัดอยู่ในวงศ์ Phasianidae ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ไข่เลี้ยงเพื่อการ บริโภค มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Coturnix coturnix japonica*

ฟาร์มนกกระทา (quail farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงนกกระทาเพื่อผลิตไข่

ไข่นกกระทาเพื่อการบริโภค (table egg) หมายถึง ไข่นกกระทาทั้งฟอง ซึ่งเปลือกไข่นกกระทามีลักษณะเป็นจุดหรือปื้นสีน้ำตาลเข้มหรือสีเทากระจายทั่วทั้งฟอง

บุคลากรฟาร์ม (farm personnel) หมายถึง เจ้าของฟาร์ม ผู้เลี้ยง ผู้ดูแลด้านการผลิต ผู้ดูแลสุขภาพนกกระทาในฟาร์ม

แหล่งน้ำ หมายถึง แหล่งน้ำสาธารณะ หรือบ่อน้ำบาดาล หรือแหล่งน้ำอื่น ที่สะอาดนำมาใช้เพื่อประโยชน์ภายในฟาร์มได้

การตรวจพินิจ (visual inspection) หมายถึง การตรวจลักษณะปรากฏภายนอกของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เนื้อ ผลผลิต สภาพแวดล้อมที่ปรากฏ โดยการตรวจด้วยตาเป็นหลัก แต่อาจใช้ประสาทสัมผัสอื่นประกอบ เช่น การสัมผัส การดมกลิ่น หรืออาจใช้เครื่องมือประกอบ เช่น แวนขยายช่วยในการตรวจสอบ ขึ้นกับลักษณะคุณภาพที่ต้องการตรวจสอบ และประเมินว่าลักษณะปรากฏหรือสภาพแวดล้อมที่ตรวจสอบคล่องกับเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจ ทั้งนี้รวมถึงการสังเกตหรือการสัมภาษณ์การปฏิบัติงานหรือกระบวนการทำงานด้วย

ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มนกกระทา ให้เป็นไปตามตารางที่ 9.5 ดังนี้
 ตารางที่ 9.5 รายการข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มนกกระทา

รายการ	ข้อกำหนด
1. สภาพทั่วไปของฟาร์ม	
1.1 ที่ตั้งฟาร์ม	1.1.1 ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนเมือง น้ำไม่ท่วม และมีการคมนาคมสะดวก
	1.1.2 อยู่ห่างจากแหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ
	1.1.3 อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์และตลาดนัดคาสัตว์
1.2 ลักษณะฟาร์ม	1.2.1 มีการวางผังฟาร์มที่ดี มีประสิทธิภาพในการบริหาร และถูกสุขลักษณะ
	1.2.2 มีรั้วรอบฟาร์ม ทางเข้าและออกทางเดียว มีอุปกรณ์ที่ทำลายเชื้อโรคที่ยานพาหนะและบุคคล ก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม
	1.2.3 มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอ และนำมาใช้ประโยชน์ภายในฟาร์มได้ตลอดเวลา
	1.2.4 ถนนภายในฟาร์ม ต้องใช้วัสดุคงทน มีสภาพเหมาะสม สะดวกในการปฏิบัติงาน
1.3 ลักษณะโรงเรือน	1.3.1 ต้องมีโครงสร้างแข็งแรง มีหลังคากันแดด กันฝน และกันลมแรง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และควรมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนกกระทาที่เลี้ยง
	1.3.2 โรงเรือนที่เลี้ยงแบบกรงซ้อนกันหลายๆ ชั้น ต้องมีเพดานสูงเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันสัตว์พาหะนำโรคหรือศัตรู เช่น นก หนู หรือสัตว์อื่นรบกวน

2. การจัดการฟาร์ม	
2.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม	ผู้เลี้ยงต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับ การจัดการอาหาร การดูแลสุขภาพและสุขอนามัย และการป้องกันและรักษาโรค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีและถูกต้อง
2.2 การจัดการการเลี้ยงนกกระทา	2.2.1 ผู้เลี้ยงควรจัดฝูงนกกระทาตามอายุ และขนาดให้เหมาะสมกับขนาดของกรง เพื่อให้นกกระทาอยู่อย่างสบายไม่อึด
	2.2.2 แยกนกกระทาที่พิการ ป่วย และตาย ออกจากกรงทันที
	2.2.3 ให้ไข่ภาชนะที่แห้ง และสะอาด เก็บไข่นกกระทา รวมไว้ในสถานที่เก็บไข่ ถ้าเก็บไว้นาน กว่า 7 วัน ต้องไว้ในห้องที่ควบคุมอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 15° - 18° C และความชื้นสัมพัทธ์ ระหว่าง 75 – 80 %
2.3 การจัดการอาหาร	2.3.1 อาหารเลี้ยงนกกระทาต้องเหมาะกับแต่ละช่วงอายุและเพียงพอต่อความต้องการ
	2.3.2 อาหารสำเร็จรูป หรือในกรณีอาหารผสมเอง วัตถุดิบสิ่งที่เติมในอาหารต้องมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด
	2.3.3 ภาชนะที่ใส่อาหาร ต้องแห้ง และสะอาด
	2.3.4 รถขนอาหารเลี้ยงนกกระทา ภาชนะใส่อาหาร และที่ใส่ตักอาหาร ต้องแห้ง และสะอาด
	2.3.5 สถานที่เก็บอาหารต้องแยกเป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเทได้ดีไม่อับชื้น ป้องกันสัตว์ที่เป้นพาหะนำโรค หรือสัตว์อื่นไม่ให้เข้าไปได้
	2.3.6 การวางอาหารที่บรรจุในถุง หรือกระสอบ ต้องมีวัสดุรองด้านล่าง เพื่อป้องกันความชื้น และให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
	2.3.7 ตรวจสอบคุณภาพอาหารที่ใช่เลี้ยงนกกระทาอย่างสม่ำเสมอ
2.4 การบันทึกข้อมูล	2.4.1 บันทึกข้อมูลประวัติการเลี้ยง และผลผลิตนกกระทาแต่ละฝูง
	2.4.2 บันทึกข้อมูลการใช้อาหาร
	2.4.3 บันทึกข้อมูลการไชยา การใช้วัคซีน การรักษาโรค
	2.4.4 บันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์ม
	2.4.5 บันทึกข้อมูลบุคคลเขา - ออกฟาร์ม
3. การจัดการบุคลากร	3.1 บุคลากรที่ทำหน้าที่ควบคุมการดูแลการจัดการฟาร์มต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ประกอบการฟาร์มสัตว์ปีก จากหน่วยงานที่มีอำนาจ

	หน้าที่รับผิดชอบ
	3.2 ต้องมีผู้ควบคุมฟาร์ม ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง และใบอนุญาตควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก ทำหน้าที่ดูแลด้านการป้องกันโรค รักษาโรค และดูแลการไชยา
	3.3 มีจำนวนแรงงานเหมาะสมกับจำนวนนกอพยพที่เลี้ยง
	3.4 บุคลากรควรได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกอย่างน้อยปีละครั้ง
4. การดูแลสุขภาพ และ สุขอนามัยสัตว์	
4.1 การป้องกันโรค และการควบคุมโรค	4.1.1 มีการจัดการทางสุขลักษณะที่ดีภายในฟาร์ม เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค
	4.1.2 สร้างภูมิคุ้มกันโรค โดยการฉีดวัคซีนตามกำหนดเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรค ในกรณีที่เกิดโรคระบาดใหญ่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาดสัตว์
4.2 การรักษาโรค	4.2.1 ต้องอยู่ในความดูแลของสัตวแพทย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์
4.3 การไชยา	4.3.1 การไชยา ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการไชยาสำหรับสัตว์ ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก. 7001) และระเบียบที่เกี่ยวข้อง
5. การจัดการสวัสดิภาพสัตว์	5.1 ผู้เลี้ยง ต้องมีการจัดการสวัสดิภาพนกอพยพ ณ สถานที่เลี้ยง
6. การจัดการระบบน้ำ	6.1 มีวิธีการจัดการระบบน้ำที่ดี เพื่อนำน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ และได้ น้ำที่สะอาด ปลอดภัย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในฟาร์มได้ตลอดเวลา
	6.2 น้ำดื่มและน้ำไชยาภายในฟาร์มต้องสะอาดปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อนกอพยพและผู้เลี้ยง
	6.3 เก็บตัวอย่างน้ำส่งห้องปฏิบัติการของหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานของเอกชนที่ได้รับการรับรอง เพื่อตรวจติดตามคุณภาพอย่างน้อยปีละครั้ง
7. การจัดการสิ่งแวดล้อม	7.1 มีวิธีการจัดการของเสีย สิ่งปฏิกูล มูลนก น้ำทิ้ง และขยะต่างๆ อย่างถูกวิธี
	7.2 จัดการซากนกอพยพอย่างถูกต้อง ไม่ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม